

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MACEJA ŠPUNARA [*MACIEJ SZPUNAR*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2016. gada 16. jūnijā¹

Lieta C-174/15

**Vereniging Openbare Bibliotheken
pret
Stichting Leenrecht**

(Rechtbank Den Haag (Hāgas tiesa, Nīderlande) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Autortiesības un blakustiesības — Aizsargājamo darbu nomas tiesības un patapinājuma tiesības —
Direktīva 2001/29/EK — Direktīva 2006/115/EK — Digitālās grāmatas — Publiskās bibliotēkas

Ievads

1. Bibliotēka ir ļoti sens cilvēces veidojums. Tā par vairākiem gadsimtiem apsteidz papīra izgudrošanu un grāmatas, kādu pašlaik to pazīstam, parādīšanos. Tā ir pratusi pielāgoties iespēstuvei izgudrošanai XV gadsimtā, kas tai pašai bijusi izdevīga, un tieši bibliotēkai ir bijis jāpielāgojas autortiesībām, kuras parādījās aptuveni XVIII gadsimtā. Pašlaik mēs esam liecinieki jaunai – digitālajai – revolūcijai. Vai bibliotēka pārdzīvos šos jaunus savas vides satricinājumus? Nepārspilējot izskatāmās lietas nozīmi, nav noliedzams, ka tā sniedz patiesu iespēju, lai palīdzētu bibliotēkām ne tikai izdzīvot, bet arī rast jaunu stimulu.

2. Tā jau ir banalitāte, bet digitālās tehnoloģijas un interneta parādīšanās ir būtiski izmainījušas vairākas radošās darbības jomas, tostarp literārā darba radīšanas jomu. Digitālo grāmatu parādīšanās ir ievērojami mainījusi gan izdevējdarbības nozari, gan lasītāju ieradumus, un tas ir tikai procesa sākums. Tādējādi, lai gan digitālajai grāmatai, bez šaubām, nav jāaizstāj drukātā grāmata, tomēr attiecībā uz atsevišķu kategoriju grāmatām un noteiktos tirgos digitālo grāmatu pārdošanas apjoms ir vienāds ar drukāto grāmatu pārdošanas apjomu un pat pārsniedz to, turklāt atsevišķas grāmatas tiek izdotas vienīgi digitālā formātā². Tāpat vairāki lasītāji, kuru skaits arvien pieaug, tiecas aizvien retāk izmantot lasīšanu papīra formātā, tā vietā izvēloties digitālo grāmatu lasīšanas ierīces, vai pat, runājot par visjaunākajiem lasītājiem, vispār nav pieraduši lasīt drukāto grāmatu.

1 — Oriģinālvaloda – franču.

2 — Piemēram, Stephen King, *Un tour sur le Bolide* (oriģinālais nosaukums – *Riding the Bullet*) (Simon & Schuster 2000) vai Jacek Dukaj, *Starość Aksolotla* (pēc manā rīcībā esošās informācijas, tā nav tulkota franču valodā, nosaukums angļu valodā – *The Old Axolotl*) (Allegro 2015).

3. Ja bibliotēkas nepielāgosies šīm pārmaiņām, tās varētu tikt atstumtas un zaudēt savu spēju pildīt kultūras izplatītāja lomu, ko tās ir īstenojušas gadsimtiem ilgi. Par reglamentētas, bibliotēku darbības modernizācijai labvēlīgas vides ieviešanu kopš zināma laika notiek debates gan starp ieinteresētajām personām, gan doktrīnā³. Šo debašu pamatā ir jautājums par to, vai – un ar kādu juridisko pamatojumu – bibliotēkām ir tiesības patapināt digitālās grāmatas. Izskatāmā lieta ļaus Tiesai sniegt juridiski korektu atbildi.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 2001/29/EK

4. Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 22. maija Direktīvas 2001/29/EK par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā⁴ 1. panta “Darbības joma” 2. punkta b) apakšpunktā ir noteikts:

“Izņemot 11. pantā minētos gadījumus, [kurā sniegti tehniski pielāgojumi atsevišķās direktīvās autortiesību jomā,] šī direktīva neskar un nekādi neietekmē esošos Kopienas noteikumus, kas attiecas uz:

[..]

b) nomas tiesībām, patapinājuma tiesībām un atsevišķām blakustiesībām intelektuālā īpašuma jomā.”

5. Šīs direktīvas 2. panta “Reproducēšanas tiesības” a) punktā ir noteikts:

“Dalībvalstis paredz ekskluzīvas tiesības atļaut vai aizliegt tiešu vai netiešu, īslaicīgu vai pastāvīgu reproducēšanu ar jebkādiem līdzekļiem un jebkādā formā, pilnībā vai daļēji:

a) autoriem – attiecībā uz viņu darbiem.”

6. Šīs direktīvas 3. panta “Tiesības uz darbu izziņošanu un tiesības uz cita tiesību objekta publiskošanu” 1. punktā ir noteikts:

“Dalībvalstis autoriem piešķir ekskluzīvas tiesības atļaut vai aizliegt savu darbu izziņošanu, izmantojot vadus vai neizmantojot tos, tajā skaitā savu darbu publiskošanu tā, lai sabiedrības locekļi tiem var piekļūt no pašu izvēlētas vietas pašu izvēlētā laikā.”

7. Direktīvas 2001/29 4. pantā “Izplatīšanas tiesības” ir paredzēts:

“1. Dalībvalstis autoriem paredz ekskluzīvas tiesības atļaut vai aizliegt jebkādā veidā publiski izplatīt viņu darbu oriģinālus vai kopijas, tos pārdodot vai kā citādi.

3 — Norādot tikai dažus piemērus, skat. Davies, Ph., “Access v. contract: competing freedoms in the context of copyright limitations and exceptions for libraries”, *European Intellectual Property Review*, 2013/7, 402. lpp.; Dreier, T., “Musées, bibliothèques et archives: de la nécessité d’élargir les exceptions au droit d’auteur”, *Propriétés intellectuelles*, 2012/43, 185. lpp.; Dusollier, S., “A manifesto for an e-lending limitation in copyright”, *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law*, 2014/5(3); Matulionyte, R., “E-lending and a public lending right: is it really a time for an update?”, *European Intellectual Property Review*, 2016/38(3), 132. lpp.; Siewicz, K., “Propozycja nowelizacji prawa autorskiego w zakresie działalności bibliotek”, *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z prawa własności intelektualnej*, 2013/122, 54. lpp.; Zollinger, A., “Les bibliothèques numériques, ou comment concilier droit à la culture et droit d’auteur”, *La semaine juridique. Entreprise et affaires*, 2007/25, 18. lpp.

4 — OV 2001, L 167, 10. lpp.

2. Izplatīšanas tiesības attiecībā uz darba oriģinālu vai kopijām Kopienā neizbeidzas, izņemot gadījumus, kad Kopienā tiesību subjekts attiecīgo tiesību objektu pirmo reizi pārdod vai citādi nodod īpašumtiesības uz šo objektu citai personai, vai to dara ar šā subjekta piekrišanu.”

8. Visbeidzot šīs direktīvas 5. panta “Izņēmumi un ierobežojumi” 1. punktā un 2. punkta c) apakšpunktā ir noteikts:

“1. Direktīvas 2. pantā minētajai pagaidu reproducēšanai, kas ir īslaicīga vai papildu reproducēšana un kas ir tehnoloģiska procesa neatņemama un būtiska daļa, un kuras vienīgais mērķis ir atļaut:

[..]

b) likumīgu izmantošanu

attiecībā uz darbu vai citu tiesību objektu, un kam nav patstāvīgas ekonomiskas nozīmes, 2. pantā paredzētās reproducēšanas tiesības nepiemēro.

2. Dalībvalstis var paredzēt izņēmumus vai ierobežojumus 2. pantā minētajām reproducēšanas tiesībām šādos gadījumos:

[..]

c) īpaša reproducēšana, ko veic publiskās bibliotēkas, izglītības iestādes vai muzeji, vai arhīvi, un no kuras negūst tiešu vai netiešu ekonomisku vai komerciālu labumu.”

Direktīva 2006/115/EK

9. Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 12. decembra Direktīvas 2006/115/EK par nomas tiesībām un patapinājuma tiesībām, un dažām blakustiesībām intelektuālā īpašuma jomā⁵ 1. pantā “Saskaņošanas priekšmets” ir noteikts:

“1. Saskaņā ar šīs nodaļas [I nodaļa “Nomas tiesības un patapinājuma tiesības”] noteikumiem dalībvalstis, ievērojot 6. pantu, paredz tiesības atļaut vai aizliegt nomāt un patapināt ar autortiesībām aizsargātu darbu oriģinālus un kopijas, kā arī citus objektus, kas minēti 3. panta 1. punktā.

2. Šā panta 1. punktā minētās tiesības neierobežo ar autortiesībām aizsargātu darbu un citu 3. panta 1. punktā minēto tiesību objektu oriģinālu un kopiju pārdošan[a] vai citād[a] izplatīšan[a].”

10. Šīs direktīvas 2. panta “Definīcijas” 1. punkta b) apakšpunktā ir noteikts:

“Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

[..]

b) “patapinājums” nozīmē padarīt pieejamu izmantošanai uz ierobežotu laiku bez mērķa gūt tiešu vai netiešu ekonomisku vai komerciālu labumu, ja to dara ar publikai pieejamu iestāžu starpniecību.”

5 — OV 2006, L 376, 28. lpp.

11. Atbilstoši šīs pašas direktīvas 3. panta “Nomas tiesību un patapinājuma tiesību subjekti un objekts” 1. punkta a) apakšpunktam:

“Ekskluzīvas tiesības atļaut vai aizliegt nomu un patapināšanu pieder:

a) autoriem attiecībā uz viņu darbu oriģināliem un kopijām.”

12. Visbeidzot, šīs direktīvas 6. panta “Atkāpes no ekskluzīvām publiska patapinājuma tiesībām” 1. un 3. punktā ir paredzēts:

“1. Dalībvalstis var atkāpties no 1. pantā paredzētajām ekskluzīvām tiesībām attiecībā uz publisku patapinājumu, ar nosacījumu, ka vismaz autori gūst atlīdzību par šādu patapinājumu. Dalībvalstis drīkst noteikt šo atlīdzību, ņemot vērā ar kultūras veicināšanu saistītus mērķus.

[..]

3. Dalībvalstis var atbrīvot dažu kategoriju iestādes no 1. un 2. punktā minētās atlīdzības maksājumiem.”

Nīderlandes tiesības

13. Likuma par autortiesībām (*Auteurswet*) 12. panta 1. punkta 3. apakšpunktā un 3. punktā ir paredzētas patapinājuma tiesības. Atkāpe attiecībā uz publisku patapinājumu ir paredzēta šī likuma 15.c panta 1. punktā.

Pamatlietas fakti, tiesvedība un prejudiciālie jautājumi

14. Diskusijas par digitālo grāmatu patapināšanu, ko veic bibliotēkas, notiek vairākās dalībvalstīs, tostarp Nīderlandē. Pēc ziņojuma, kas izstrādāts pēc Izglītības, kultūras un zinātnes ministrijas pieprasījuma, ir ticis secināts, ka digitālo grāmatu patapināšana neietilpst ekskluzīvās patapinājuma tiesībās to tiesību normu izpratnē, ar kurām Nīderlandes tiesībās ir transponēta Direktīva 2006/115. Līdz ar to attiecībā uz digitālo grāmatu patapināšanu, ko veic publiskās bibliotēkas, nevar izmantot šīs direktīvas 6. panta 1. punktā paredzēto atkāpi, kas arī ir transponēta Nīderlandes tiesībās. Valdība ir izstrādājusi Likuma par bibliotēkām projektu, kurš ir balstīts uz šo pieņēmumu.

15. Tomēr *Vereniging Openbare Bibliotheken* – apvienība, kurā ietilpst visas publiskās bibliotēkas Nīderlandē (turpmāk tekstā – “VOB”) –, proti, prasījāja pamatlietā, nepiekrīt šai nostājai. Pārliecināta, ka atbilstošās Nīderlandes tiesību normas ir jāpiemēro arī digitālajai patapināšanai, tā iesniedzējtiesā cēla prasību pret *Stichting Leenrecht* – fondu, kurš ir pilnvarots iekasēt autoriem izmaksājamo atlīdzību atbilstoši atkāpei attiecībā uz publisku patapinājumu –, proti, atbildētāju pamatlietā, lai panāktu spriedumu par atzīšanas prasību, kurā būtībā ir nospriests: pirmkārt, ka digitālo grāmatu patapināšana ietilpst patapinājuma tiesībās, otrkārt, ka digitālo grāmatu padarīšana par pieejamām uz neierobežotu laiku ir pārdošana to tiesību normu izpratnē, kuras reglamentē izplatīšanas tiesības, un, treškārt, ka digitālo grāmatu patapināšana, ko veic publiskās bibliotēkas, izmantojot tainīgu atlīdzību autoriem, nav autortiesību pārkāpums.

16. *VOB* piebilst, ka tās prasība attiecas uz patapinājumu saskaņā ar modeli, ko iesniedzējtiesa kvalificē kā “one copy one user”. Šajā modeli bibliotēkas rīcībā esošo digitālo grāmatu lietotājs lejupielādē uz patapinājuma laiku, kurā šī grāmata nav pieejama citiem bibliotēkas lietotājiem. Pēc šī laikposma beigām šī grāmata attiecīgajam lietotājam automātiski kļūst neizmantojama, un tad to var paņemt cits lietotājs. Turklāt *VOB* apgalvoja, ka tā vēlas ierobežot savas prasības apjomu tikai attiecībā uz “romāniem, stāstu krājumiem, biogrāfijām, ceļojumu aprakstiem, bērnu grāmatām un jauniešu literatūru”.

17. Personas, kas iestājušās tiesvedībā pamatlietā, ir *Stichting Lira*, tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācija, kas pārstāv literāru darbu autorus (turpmāk tekstā – “*Lira*”), un *Stichting Pictoright*, tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācija, kas pārstāv tēlotājmākslas darbu autorus (turpmāk tekstā – “*Pictoright*”), kuras abas atbalsta *VOB* prasījumus, kā arī *Vereniging Nederlands Uitgeversverbond*, izdevēju apvienība (turpmāk tekstā – “*NUV*”), kura atbalsta pretēju viedokli.

18. *Rechtbank Den Haag* (Hāgas tiesa, Nīderlande), uzskatot, ka atbilde uz *VOB* prasījumiem ir atkarīga no Savienības tiesību normu interpretācijas, vērsās Tiesā ar šādiem prejudiciāliem jautājumiem:

- “1. Vai Direktīvas 2006/115 1. panta 1. punkts, 2. panta 1. punkta b) apakšpunkts un 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka jēdziens “patapinājums” šo tiesību normu izpratnē ietver arī ar autortiesībām aizsargātu romānu, stāstu krājumu, biogrāfiju, ceļojumu aprakstu, bērnu grāmatu un jauniešu literatūras padarīšanu par pieejamu izmantošanai, bez mērķa gūt tiešu vai netiešu ekonomisku vai komerciālu labumu, ja to dara ar publikai pieejamu iestāžu starpniecību
 - ar digitālas kopijas (reprodukcija A) izvietojumu iestādes serverī un sniedzot iespēju lietotājam ar lejupielādes palīdzību to reproducēt uz sava personīgā datora (reprodukcija B),
 - ja kopija, kuru lietotājs rada lejupielādes rezultātā (reprodukcija B), pēc noteikta laika vairs nav lietojama un
 - ja citi lietotāji šī laikposma ietvaros kopiju (reprodukciju A) uz sava datora nevar lejupielādēt?
2. Ja uz pirmo jautājumu atbilde ir apstiprinoša, vai Direktīvas 2006/115 6. pantam un/vai kādai citai Eiropas Savienības tiesību normai nav pretrunā, ja dalībvalstis Direktīvas 2006/115 6. pantā ietvertā patapināšanas tiesību ierobežojuma piemērošanai izvirza nosacījumu, ka ir nepieciešams, lai tiesību subjekts darbu, kura kopiju iestāde padara pieejamu (reprodukcija A), būtu pirmo reizi pārdevis vai citādi nodevis īpašumtiesības uz šo kopiju citai personai Savienībā vai arī lai tas būtu izdarīts ar šā subjekta piekrišanu Direktīvas 2001/29 4. panta 2. punkta izpratnē?
3. Ja uz otro jautājumu atbilde ir noliedzoša, ir jānoskaidro, vai Direktīvas 2006/115 6. pants izvirza vēl citas prasības darba, kura kopiju iestāde padara pieejamu (reprodukcija A), izcelsmei, piemēram, ka kopija ir iegūta no likumīga avota?
4. Ja uz otro jautājumu atbilde ir apstiprinoša, vai Direktīvas 2001/29 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tajā minēto “pirmo pārdošanu vai citādu īpašumtiesību nodošanu” ir saprotama ar autortiesībām aizsargātu romānu, stāstu krājumu, biogrāfiju, ceļojumu aprakstu, bērnu grāmatu un jauniešu literatūras digitālo kopiju padarīšana par pieejamām attālinātai lejupielādei izmantošanai uz nenoteiktu laiku?”

19. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesas kancelejā ir saņemts 2015. gada 17. aprīlī. Rakstveida apsvērumus iesniedza *VOB*, *NUV*, *Lira* un *Pictoright*, Vācijas, Grieķijas, Francijas, Itālijas, Latvijas, Portugāles un Apvienotās Karalistes valdības, kā arī Eiropas Komisija. Tiesas sēdē, kas notika 2016. gada 9. martā, piedalījās *VOB*, *NUV*, *Lira* un *Pictoright*, Čehijas Republikas, Grieķijas un Francijas valdības, kā arī Komisija.

Analīze

20. Iesniedzējtiesa uzdod četrus prejudiciālus jautājumus. Pirmajam no tiem ir galvenā nozīme, jo šis jautājums attiecas uz to, vai digitālu grāmatu patapināšana var ietilpt Direktīvas 2006/115 piemērošanas jomā. Noliedzošas atbildes uz šo jautājumu gadījumā pārējie jautājumi zaudē savu nozīmi. Tādēļ savā analizē uzmanību pievērš pirmajam jautājumam. Otrais, trešais un ceturtais jautājums attiecas uz nosacījumiem, kuriem digitālajām grāmatām ir jāatbilst, lai, iespējams, tās varētu tikt patapinātas saistībā ar atkāpi attiecībā uz publisku patapinājumu. Tos es kodolīgi izskatīšu kopā.

Par pirmo prejudiciālo jautājumu

Ievada piezīmes

21. Savā pirmajā jautājumā iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2006/115 1. panta 1. punkts, lasot to kopā ar šīs direktīvas 2. panta 1. punkta b) apakšpunktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka patapinājuma tiesībās, kas nostiprinātas šajā pantā, ietilpst publisko bibliotēku veiktā digitālo grāmatu padarīšana par pieejamām sabiedrībai uz ierobežotu laiku.

22. Atbilstoši tiesvedības pamatlietā mērķim, kas definēts VOB iesniegtajā prasībā, iesniedzējtiesa savā jautājumā aprobežojas tikai ar “romāniem, stāstu krājumiem, biogrāfijām, ceļojumu aprakstiem, bērnu grāmatām un jauniešu literatūru”. Tomēr, lai gan es varu pieļaut, ka problemātika, kas ir izvērtējama šajā lietā, dažādu ar patapinājuma tiesībām aizsargātu objektu kategoriju starpā tiek ierobežota tikai attiecībā uz digitālajām grāmatām⁶, man ir grūti to norobežot, kā to dara iesniedzējtiesa. Proti, literāru darbu kategorija, kuru tā nodala, manuprāt, nav balstīta ne uz vienu objektīvu kritēriju, kas ļauj pamatot to, ka tai tiek piemērota atšķirīga juridiska attieksme. Tādējādi Tiesas sniegtais risinājums atbildē uz prejudiciālo jautājumu būs jāpiemēro vienādi darbiem, kuri pieder pie visiem literārajiem žanriem, kas pastāv digitālu grāmatu formātā.

23. Manuprāt, ir nepieciešams, lai Direktīvas 2006/115 interpretācija atbilstu modernās sabiedrības vajadzībām, ļaujot apvienot dažādās iesaistītās intereses. Tajā pašā laikā šai interpretācijai ir jāatbilst Eiropas Savienības starptautiskajām saistībām un ir jāiekļaujas citu Savienības tiesību aktu autortiesību jomā loģikā. Turpinājumā es izvērtēšu šīs dažādās problēmas.

Par aksioloģiskiem pamatojumiem, kuri liek interpretēt Direktīvu 2006/115 atbilstoši pašreizējām problēmām

24. Direktīva 2006/115 nav jauns normatīvais akts. Proti, runa ir par kodifikāciju Padomes 1992. gada 19. novembra Direktīvai 92/100/EEK par nomas tiesībām un patapinājuma tiesībām, un dažām blakustiesībām, kas attiecas uz autortiesībām intelektuālā īpašuma jomā⁷, kas ir viens no diviem pirmajiem atvasināto tiesību aktiem autortiesību jomā⁸. Attiecībā uz patapinājuma tiesībām šī direktīva pēc būtības vispār nav tikusi grozīta – ne jaunās redakcijas ar Direktīvu 2006/115 pieņemšanas laikā, ne pirms tam. Tātad spēkā esošās tiesību normas saistībā ar patapinājuma tiesībām būtībā ir tādas pašas, kādas tās tika pieņemtas 1992. gadā.

6 — Atšķirīga attieksme, šķiet, varētu tikt atļauta ar pašu Direktīvas 2006/115 6. panta tekstu, kura 2. punktā ir paredzēta iespēja nepiemērot patapinājuma tiesības fonogrammām, filmām un datorprogrammām, ievērojot, ka tiek ieviesta atbildība autoriem. Turklāt, tā kā fonogrammas (tostarp audiogrāmatas) un videogrammas parasti ir nostiprinātas uz materiāla nesēja, tas, ka tās patapinājuma tiesībās ir ietvertas šādā formātā, nerada problēmu. Turpretī acimredzami tā tas nav digitālo grāmatu gadījumā, kuras parasti tiek izplatītas vienīgi ar lejupielādēšanu.

7 — OV 1992, L 346, 61. lpp.

8 — Otrs tiesību akts ir Padomes 1991. gada 14. maija Direktīva 91/250/EEK par datorprogrammu tiesisko aizsardzību (OV 1991, L 122, 42. lpp.).

25. Manuprāt, nav apšaubāms, ka tajā laikā Savienības likumdevējs nebija paredzējis iekļaut digitālās grāmatas Direktīvā 92/100 paredzētajā patapinājuma jēdzienā, kaut vai tāpēc vien, ka komerciāli izmantojamu digitālo grāmatu tehnoloģija tad bija tikai pašā sākumā. Turklāt, kad Komisija šīs paskaidrojuma rakstā skaidri izslēdza, ka tā varētu tikt piemērota darbu publiskošanai, izmantojot lejupielādi, tā atsaucās vienīgi uz fonogrammām un videogrammām⁹. Jautājums par grāmatu lejupielādēšanu tajā nav pat pieminēts.

26. Vai tas nozīmē, ka Direktīvas 2006/115 normas pašlaik joprojām ir jāinterpretē tā, lai no patapinājuma jēdziena šīs direktīvas izpratnē tiktu izslēgta digitālo grāmatu patapināšana? Es domāju, ka tas tā nav trīs iemeslu dēļ.

27. Pirmkārt, manuprāt, ir jāsniedz tiesību aktu interpretācija, kurā ir ņemtas vērā tehnoloģiju, tirgus un uzvedības pārmaiņas, un ar pārāk šauru interpretāciju šos tiesību aktus nedrīkst saglabāt kā nemaināmus tādā stāvoklī, kāds tas bijis pagātnē¹⁰.

28. Manuprāt, ir nepieciešama interpretācija, kas var tikt kvalificēta kā “dinamiska” vai “progresīva”, it īpaši jomās, kuras spēcīgi ir ietekmējis tehnoloģiskais progress, kā tas ir autortiesību gadījumā. Proti, šis progress mūsdienās ir tik ātrs, ka tas viegli apsteidz likumdošanas procesu, tādējādi bieži padarot veltīgus mēģinājumus pielāgot tiesību normas šādā ceļā, un līdz ar to tiesību akti kļūst novecojuši pat to pieņemšanas brīdī vai neilgi pēc tās. Pati Direktīva 2006/115 pilnībā atspoguļo šo parādību. Tās tiesību normas attiecībā uz nomu, kuru mērķis bija reglamentēt kasešu, CD vai DVD nomas tirgu, šobrīd ir novecojušas, jo katrā ziņā Eiropas tirgū fonogrammu un videogrammu noma praktiski ir izzudusi par labu publiskošanai tiešsaistē¹¹. Šis tiesību normu anahronisms salīdzinājumā ar realitāti bieži ir interpretācijas, nenoteiktības un tiesību “robu” problēmu avots. Šādos gadījumos vienīgi pielāgota tiesas sniegtā interpretācija spēj nodrošināt attiecīgā tiesiskā regulējuma efektivitāti, saskaroties ar tehnoloģiju un ekonomikas attīstības ātrumu šajā nozarē.

29. Šāda pieeja, šķiet, arī atbilst likumdevēja nodomiem, pieņemot Savienības tiesību aktus autortiesību jomā. Proti, Direktīvas 2006/115 preambulas 4. apsvērumā ir norādīts, ka “autortiesību [...] aizsardzībai jāpiemērojas jauniem pavērsieniem ekonomikā [...]”. Šī pati vēlme piemēroties jauniem pavērsieniem tehnoloģijās un ekonomikā izriet no Direktīvas 2001/29, kura joprojām ir galvenais Savienības tiesību akts autortiesību jomā, preambulas 2., 5. un 8. apsvēruma. Taču kā nodrošināt šo normatīvo aktu pielāgošanu vai šo “atjaunināšanu” citādi, ja ne sniedzot tiem atbilstošu interpretāciju?

30. Digitālo grāmatu patapināšana mūsdienās ir līdzvērtīga drukāto grāmatu patapināšanai. Es nepiekrītu argumentam, kas ir izvirzīts izskatāmās lietas ietvaros, ka pastāv fundamentāla atšķirība starp digitālo grāmatu un tradicionālo grāmatu vai starp digitālās grāmatas patapināšanu un drukātās grāmatas patapināšanu. Ir skaidrs, ka digitālā grāmata ir pieejama atšķirīgā aspektā, kas noteiktās situācijās var būt ērtāks (tomēr mazāk ērts citās situācijās) un pieļauj atsevišķas funkcionalitātes, piemēram, vārdu un tulkojumu meklēšanu, kādu nav drukātajām grāmatām. Tomēr šis iezīmes ir

9 — COM(90) 586, galīgā redakcija, 33.–35. lpp. Tāpat doktrīnas pārstāvji, kuri bija piekrituši šīs direktīvas piemērošanai elektroniskajam patapinājumam un nomai, to bija paredzējuši nevis attiecībā uz grāmatām, bet uz fonogrammām un videogrammām. “Elektroniskā” noma, pēc viņu uzskata, drīzāk līdzinājās “video pēc pieprasījuma”, izmantojot televīzijas apraidi, veidam (skat. Reinbothe, J., von Lewinsky, S., *The EC directive on rental and lending rights and on piracy*, Londona, 1993, 41. un 42. lpp.).

10 — Līdzīgos apstākļos, lai arī 1787. gada Amerikas Savienoto Valstu Konstitūcija joprojām var tikt piemērota un atsevišķas 1215. gada *Magna Carta* tiesību normas joprojām ir Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes tiesību sistēmas daļa, tas tā ir tāpēc, ka tām sniegtā interpretācija ir nevis interpretācija, kura pastāvēja Džordža Vašingtona vai Džona Bezzemja laikā, bet gan interpretācija, kas ir pielāgota mūsdienām.

11 — Šis paātrinātās novecošanās fenomēns skar arī doktrīnu. Tādējādi kāds autors ir konstatējis: “Skatoties uz grāmatu [...], kas ir uzrakstīta pirms 15 gadiem, ar nosaukumu “Internet et le droit”, manu grāmatu par interaktīvo televīziju, kas uzrakstīta pirms 5 gadiem, un arī rakstu par darbu saglabāšanu internetā, kas uzrakstīts pirms 3 gadiem, ar nožēlu konstatēju, kādā mērā tie ir novecojuši” (Markiewicz, R., “Internet i prawo autorskie – wykaz problemów i propozycje ich rozwiązań”, *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z prawa własności intelektualnej*, 2013/121, 5. lpp.). Ko tad teikt par direktīvu, kas savā sākotnējā redakcijā pieņemta gandrīz pirms 25 gadiem?

sekundāras un to nozīmība ir atkarīga no katra lietotāja subjektīvajām prioritātēm. Tas pats attiecas uz argumentu, ka būtiskā priekšrocība ir balstīta uz to, ka digitālajai patapināšanai nav vajadzīga lietotāja pārvietošanās uz bibliotēku, jo tā notiek no attāluma. Varētu arī iebilst, ka dažas personas dod priekšroku doties uz bibliotēku, lai baudītu cilvēciskās attiecības.

31. Tomēr, manuprāt, šeit izšķirošs ir objektīvais elements – paņemot tradicionālu vai digitālu grāmatu bibliotēkā, lietotājs vēlas iepazīties ar šīs grāmatas saturu, nesaglabājot sev kopiju. Taču, no šā skatupunkta raugoties, drukātā grāmata un digitālā grāmata būtiski neatšķiras, tāpat kā neatšķiras to patapināšanas kārtība.

32. Tādējādi Direktīvas 2006/115 interpretācijā ir jāņem vērā šī realitāte, tiesisko regulējumu attiecībā uz digitālo grāmatu patapināšanu pielīdzinot tiesiskajam regulējumam attiecībā uz tradicionālo grāmatu patapināšanu.

33. Otrkārt, autortiesību galvenais mērķis ir aizsargāt autoru intereses. Taču tā nav nejaušība, ka tiesvedībā pamatlietā organizācijas, kas pārstāv autoru intereses, proti, *Lira* un *Pictoright*, ir iestājušās lietā, lai atbalstītu *VOB* prasījumus. Šis fakts var šķist paradoksāls, bet tas izriet no tirgus loģikas, kas pašlaik ir vadošā digitālo grāmatu patapināšanas jomā.

34. Proti, šāds tirgus pastāv un bibliotēkas patiešām patapina grāmatas digitālā formātā. Tomēr, ņemot vērā, ka šī patapinājuma forma netiek uzskatīta par tādu, kura ir ietverta patapinājuma jēdzienā Direktīvas 2006/115 izpratnē, attiecībā uz to nevar arī izmantot šīs direktīvas 6. panta 1. punktā paredzēto atkāpi par publisku patapinājumu. Tādējādi digitālo grāmatu patapināšana tiek organizēta, izmantojot licences līgumus, kuri noslēgti starp bibliotēkām un izdevējiem. Izdevēji par maksu, par ko ir panākta īpaša vienošanās šajā ziņā, nodod bibliotēku rīcībā digitālās grāmatas, kuras šīm bibliotēkām pēc tam ir tiesības patapināt lietotājiem. Atbilstoši *Lira* un *Pictoright* apgalvojumiem šīs līgumiskās attiecības galvenokārt dod labumu izdevējiem vai citiem starpniekiem digitālo grāmatu tirdzniecībā, taču autori nesaņem pienācīgu atlīdzību.

35. Turpretī, ja digitālā patapināšana tiktu uzskatīta par tādu, uz kuru attiecas Direktīva 2006/115 un tādējādi tās 6. panta 1. punktā paredzētā atkāpe, autori par to saņemtu atlīdzību atbilstoši šajā tiesību normā ietvertajai prasībai, kas papildinātu atlīdzību no grāmatu pārdošanas un kas būtu neatkarīga no līgumiem, kuri noslēgti ar izdevējiem.

36. Tāda Direktīvas 2006/115 interpretācija, ka digitālā patapināšana ietilpst jēdzienā “patapinājums”, ne tikai nekaitētu autoru interesēm, bet – gluži pretēji – ļautu labāk aizsargāt viņu intereses salīdzinājumā ar pašreizējo situāciju, kuru regulē vienīgi tirgus likumi.

37. Visbeidzot, treškārt, apsvērumi, kuri man liek izšķirties par labu Direktīvas 2006/115 interpretācijai, kurā ņemta vērā tehnoloģiju attīstība, ir apsvērumi, kurus es minēju šo secinājumu ievaddaļā. Visos laikos bibliotēkas ir patapinājušas grāmatas, neprasot atļauju. Dažām no tām pat nav bijis jāiegādājas to eksemplārs, jo tās ir izmantojušas obligāto eksemplāru. Tas ir skaidrojams ar faktu, ka grāmata netiek uzskatīta par parastu precī un ka literārā darba radīšana nav vienkārši saimnieciskā darbība. Nozīme, kāda ir grāmatām saistībā ar kultūras saglabāšanu un piekļuvi kultūrai un zinātniskajām zināšanām, vienmēr ir prevalējusi pār vienīgi ekonomiskiem apsvērumiem.

38. Pašlaik – digitalizācijas laikmetā – bibliotēkām ir jāspēj turpināt pildīt to pašu kultūras saglabāšanas un izplatīšanas uzdevumu, kāds tām bija laikā, kad grāmata pastāvēja tikai papīra formātā. Taču tas tā ne vienmēr notiek vidē, kurā valda tikai tirgus likumi. No vienas puses, bibliotēkām, it īpaši publiskajām bibliotēkām, joprojām nav finanšu līdzekļu, lai par augsto maksu, ko pieprasa izdevēji, iegādātos digitālās grāmatas ar tiesībām tās patapināt. Tas it īpaši attiecas uz bibliotēkām, kuras darbojas vietās, kurās ir mazāk iespēju, proti, vietās, kurās to loma ir visnozīmīgākā. No otras puses, izdevēji un starpnieki digitālo grāmatu tirdzniecībā bieži baidās noslēgt līgumus ar bibliotēkām, kuros tām tiek ļauts veikt digitālo patapināšanu. Proti, viņi baidās, ka šī patapināšana

varētu apdraudēt viņu intereses, samazinot pārdošanu vai viņiem neļaujot attīstīt pašiem savus komerciālos modeļus saistībā ar grāmatu padarīšanu par pieejamām uz ierobežotu laiku. Līdz ar to, izmantojot līgumus, viņi ierobežo bibliotēku veiktās digitālo grāmatu patapināšanas iespējas, piemēram, norādot maksimālo patapinājumu skaitu vai laikposmu pēc grāmatas publicēšanas, kurā patapinājums nav iespējams, vai arī viņi atsakās no šādām līgumiskām saitēm ar bibliotēkām¹².

39. Tādējādi, neizmantojot privilēģijas, kas izriet no ekskluzīvo patapinājuma tiesību atkāpes, digitālajā vidē bibliotēkas varētu vairs nespēt turpināt pildīt lomu, kura tām vienmēr ir bijusi jāisteno drukātās grāmatas situācijā.

40. Iepriekš izklāstīto iemeslu dēļ es uzskatu, ka, interpretējot jēdzienu “patapinājums” Direktīvas 2006/115 izpratnē, nav jāaprobežojas ar to, ko ir varējis paredzēt Savienības likumdevējs šīs direktīvas oriģināla (proti, Direktīvas 92/100) pieņemšanas brīdī, bet šim jēdzienam ir jāsniedz definīcija, kas būtu saskaņā ar tehnoloģiju un tirgus pārmaiņām, kuras kopš tā laika ir notikušas. Tagad ir jāanalizē, vai šāda interpretācija patiešām izriet no pašas Direktīvas 2006/115 tiesību normu formulējuma un vai tā ir saskaņā ar citiem Savienības tiesību tekstiem autortiesību jomā, kā arī Savienības starptautiskajām saistībām.

Par piedāvātās interpretācijas atbilstību, ņemot vērā spēkā esošos tiesību aktus

– Par Direktīvas 2006/115 tekstu un sistēmu

41. Lai izvērtētu, vai piedāvātā interpretācija izriet no Direktīvas 2006/115 teksta un sistēmas, ir jāņem vērā, pirmkārt, ekskluzīvo patapinājuma tiesību un, otrkārt, atkāpes no šīm tiesībām attiecībā uz publisku patapinājumu mērķis. Ekskluzīvo patapinājuma tiesību mērķis ir autoriem garantēt pienācīgu atbildību par viņu darbu šāda veida izmantošanu. Ņemot vērā, ka digitālo grāmatu izmantošana patapinājuma formā ir realitāte, man šķiet pilnībā atbilstoši iekļaut šāda veida patapinājumu šo ekskluzīvo tiesību piemērošanas jomā.

42. Runājot par atkāpes attiecībā uz publisku patapinājumu mērķi, es jau esmu sniedzis argumentus, kuri, manuprāt, liecina par labu iespējai publiskajām bibliotēkām izmantot šo atkāpi attiecībā uz digitālo grāmatu patapināšanu¹³.

43. Otrkārt, ir jāuzdod jautājums, vai Direktīvas 2006/115 formulējums pieļauj tādu tās tiesību normu par patapinājumu interpretāciju, kurā ir iekļauta digitālo grāmatu patapināšana. Atgādinājumam – šīs direktīvas 1. panta 1. punktā ir noteikts, ka “dalībvalstis [...] paredz tiesības atļaut vai aizliegt [...] patapināt ar autortiesībām aizsargātu darbu *oriģinālus un kopijas*”¹⁴. Tādējādi varētu tikt apgalvots, ka šī norāde uz oriģināliem un kopijām ierobežo patapinājuma tiesību apjomu attiecībā uz darbiem, kas nostiprināti uz materiāla nesēja, ar kuru tie tiek patapināti. Tas izslēgtu digitālās grāmatas, kuras parasti tiek padarītas pieejamas, izmantojot lejupielādi, proti, bez saiknes ar materiālu nesēju¹⁵. Tomēr es nedomāju, ka šāda interpretācija būtu pareiza.

12 — Attiecībā uz plašāku informāciju par digitālā patapinājuma funkcionēšanu skat. ziņojumu Mount, D., *A Review of Public Library E-Lending Models*, kas paredzēts *Taalunie, Bibnet and Bibliotheek.nl*, 2014. gada decembris <http://stichting.bibliotheek.nl>, kuru savos rakstveida apsvērumos ir citējusi *Lira un Pictoright*. Skat. arī *The European Bureau of Library, Information and Documentation Associations (EBLIDA) Position Paper The Right to E-read*, 2014. gada maijs, www.eblida.org; Davies, Ph., minēts iepriekš; Dusollier, S., minēts iepriekš; *Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires et des Bibliothèques (IFLA)*, IFLA 2014 eLending Background Paper, www.ifla.org; Fischman Afori, O., “The Battle Over Public E-Libraries: Taking Stock and Moving Ahead”, *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2013, 392. lpp.; Matulionyte, R., minēts iepriekš; O'Brien, D. R., Gasser, U., Palfrey, J., *E-books in Libraries*, A Briefing Document developed in preparation for a Workshop on E-Lending in Libraries, *Berkman Center Research Publication* Nr. 2012–15 (attiecās uz ASV tirgu).

13 — Skat. it īpaši šo secinājumu 33.–39. punktu.

14 — Mans izcēlums.

15 — Faktiski vispirms šis nesējs ir organizācijas, kas digitālo grāmatu padara pieejamu, serveris un pēc tam dators vai jebkura cita lietotāja digitālā iekārta. Saikne ar materiālu nesēju tādējādi tiek pārtraukta pārsūtīšanas laikā.

44. Manuprāt, kopija analizētās tiesību normas izpratnē nav jāpielīdzina vienīgi darba materiālam eksemplāram. Proti, kopija ir vienīgi reproducēšanas darbības rezultāts. Darbs pastāv tikai oriģināla un tā kopiju, kas ir oriģināla reproducēšanas rezultāts, veidā. Ja tradicionālā kopija grāmatu papīra formātā gadījumā pavisam noteikti ir ietverta uz materiāla nesēja, situācija atšķiras digitālās kopijas gadījumā. Turklāt ir interesanti atzīmēt, ka Direktīvas 92/100 priekšlikuma franču valodas redakcijā bija izmantots nevis termins “kopija”, bet tieši termins “reprodukcija”¹⁶. Apgalvojums, ka darba reproducēšana neietver kopijas izveidi, būtu pretrunā autortiesību loģikai.

45. Es arī neuzskatu, ka tam, ka Direktīvas 2006/115 2. panta 1. punkta b) apakšpunktā ir lietots jēdziens “objektu” patapinājums, varētu būt pretrunā šīs direktīvas interpretācija, kurā ir ietverta digitālo grāmatu patapināšana. Proti, pirmkārt, šī vārda “objekti” pievienošana neparādās visās valodu redakcijās. Gluži pretēji, gandrīz visās ir tikai vārds “patapinājums”¹⁷. Otrkārt, Direktīvā 2006/115 ir izmantots termins “objekti”, lai apzīmētu visus patapinājuma tiesību un nomas tiesību objektus, kuri ir uzskaitīti tās 3. panta 1. punktā¹⁸. Tādējādi šim terminam nav pašam savas nozīmes, kas atšķirtos no nozīmes, kura attiecībā uz darbiem radīta ar terminiem “oriģināls” un “kopijas”.

46. Treškārt, runājot par argumentu, kuru ir izvirzījusi Francijas valdība, ka princips par izņēmumu šauru interpretāciju nepieļauj to, ka jēdziena “patapinājums” joma tiek paplašināta attiecībā uz digitālo grāmatu patapināšanu, ir jānorāda, ka šeit ir jāinterpretē nevis izņēmums, bet gan noteikums, proti, Direktīvas 2006/115 1. panta 1. punktā paredzēto patapinājuma tiesību apjomu.

47. Turklāt attiecībā uz atkāpi, kas paredzēta Direktīvas 2006/115 6. panta 1. punktā, ir jāatgādina, ka, lai gan autortiesību izņēmumi ir jāinterpretē šauri, šai interpretācijai tomēr ir jāļauj saglabāt izņēmuma lietderīgo iedarbību un ievērot tā mērķi¹⁹. Taču pārāk ierobežojoša patapinājuma jēdziena interpretācija ietekmētu minētās atkāpes lietderīgo iedarbību un mērķi attiecībā uz digitālo grāmatu patapināšanu.

48. Iepriekš izklāstīto iemeslu dēļ es uzskatu, ka patapinājuma jēdziena interpretācija, kurā ir ietverta digitālo grāmatu patapināšana, nav pretrunā ne Direktīvas 2006/115 mērķim, ne tās formulējumam.

– Par autortiesību sistēmas konsekvenci Savienības tiesībās

49. Izskatāmās lietas ietvaros *NUV*, kā arī Vācijas un Francijas valdības ir apgalvojušas, ka jēdziena “patapinājums” Direktīvas 2006/115 izpratnē piemērošanas jomas paplašināšana attiecībā uz digitālajām grāmatām esot nesaderīga ar citiem Savienības tiesību aktiem autortiesību jomā un galvenokārt ar Direktīvu 2001/29. Pirmkārt, runa esot par terminoloģijas nekonsekvenci attiecībā uz dažiem terminiem, piemēram, “kopija” un “objekts”, jo tie ir lietoti nozīmē, kas nav saderīga ar ideju par digitālo patapināšanu. Otrkārt, šāda plaša patapinājuma jēdziena interpretācija esot pretrunā tiesībām uz izziņošanu sabiedrībai un tiesībām uz publiskošanu, kuras ir nostiprinātas Direktīvas 2001/29 3. pantā. Saskaņā ar šo argumentu digitālo grāmatu patapināšana ietilpst tiesībās uz publiskošanu, kurās nav noteikta atkāpe, kas ir analoga Direktīvas 2006/115 6. panta 1. punktā paredzētajai atkāpei. Līdz ar to ar digitālās patapināšanas iekļaušanu Direktīvā 2006/115 un ar šīs atkāpes piemērošanu tiekot pārkāpts Direktīvas 2001/29 3. pants.

16 — COM(90) 586, galīgā redakcija (OV 1990, C 53, 35. lpp.). Šo analīzi apstiprina arī Direktīvas 2006/115 vācu valodas redakcija, kurā ir izmantots termins “Vervielfältigungsstück” un kurā ir minēta reproducēšanas darbība (“Vervielfältigung” – skat. Direktīvas 2001/29 2. pantu vācu valodas redakcijā). Šajā ziņā skat. arī Gautrat, Ph., “Prêt public et droit de location: l’art et la manière”, *RTD Com.*, 2008, 752. lpp. (16. punkts).

17 — Skat., piemēram, vācu valodas, poļu valodas un angļu valodas redakciju.

18 — Proti, darbu oriģinālus un kopijas, izpildījumu fiksācijas, fonogrammas un filmas.

19 — Skat. it īpaši spriedumus, 2011. gada 4. oktobris, *Football Association Premier League u.c.* (C-403/08 un C-429/08, EU:C:2011:631, 163. punkts), un 2014. gada 3. septembris, *Deckmyn un Vrijheidsfonds* (C-201/13, EU:C:2014:2132, 23. punkts).

50. Attiecībā uz pirmo no šiem argumentiem ir jāatzīmē, ka, ja princips par pilnīgu terminoloģijas konsekveci Savienības autortiesībās būtu jāpiemēro beznosacījuma veidā, tad būtu jāpieņem atsevišķu jēdzienu, piemēram, “kopija”, “pārdošana” un “izplatīšana”, definīcijas, kuras Tiesa ir noteikusi spriedumā *Usedsoft*²⁰. Proti, šis spriedums, kuru ir taisījusi virspalāta un kurš attiecas uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa Direktīvas 2009/24/EK par datorprogrammu tiesisko aizsardzību²¹ interpretāciju, līdz šim ir vienīgais spriedums, kurā Tiesa ir interpretējusi atsevišķus autortiesību jēdzienus digitālās vides kontekstā.

51. Tādējādi, pamatojoties uz tiesību normām, kurās būtībā ir izmantota tā pati terminoloģija, kas ir lietota Direktīvā 2001/29²², Tiesa ir nospriedusi, ka lejupielādēšanas, izmantojot internetu, mērķis patiešām ir darba, kas šajā gadījumā ir datorprogramma, *kopija*²³ un ka šī lejupielādēšana, papildinot to ar izmantošanas licenci uz nenoteiktu laiku, ir attiecīgās kopijas *pārdošana*, tādējādi izraisot izplatīšanas tiesību attiecībā uz šo kopiju izbeigšanos²⁴.

52. Saskaņā ar precīzi piemērojamo principu par terminoloģijas konsekveci termins “kopija”, kurš ir izmantots gan Direktīvā 2001/29, gan Direktīvā 2006/115, būtu jāsaprot kā tāds, kas ietver digitālās kopijas bez materiāla nesēja. Turklāt šis pats princips ļautu vienkārši atrisināt problēmu, kura tiek plaši apspriesta doktrīnā un ir arī šajā lietā, par izplatīšanas tiesību izbeigšanos pēc pārdošanas, izmantojot lejupielādi. Proti, tā kā Direktīvas 2001/29 4. panta 2. punkts būtībā ir formulēts identiski Direktīvas 2009/24 4. panta 2. punktam, arī šī tiesību izbeigšanās būtu jāinterpretē identiski.

53. Turpretī, ja tiktu uzskatīts, ka vieni un tie paši termini saistībā ar Direktīvu 2001/29 var tikt interpretēti atšķirīgi no tā, kā Tiesa tos ir interpretējusi spriedumā *Usedsoft* saistībā ar Direktīvu 2009/24, tad es nesaskatu, kāpēc tāda pati “terminoloģijas autonomija” nevarētu prevalēt attiecībās starp Direktīvu 2001/29 un Direktīvu 2006/115²⁵.

54. Vēl ir jāpiebilst, ka, manuprāt, spriedumā *Art & Allposters International*²⁶ nekādi nav ne apšaubīti, ne ierobežoti secinājumi, kuri izriet no sprieduma *Usedsoft*. Proti, šis pirmais spriedums attiecās uz darba pārvešanu, izmantojot ķīmisku, nevis digitālu procesu, tieši no materiāla nesēja (papīra) uz citu materiālu nesēju (audeklu). Tieši šādos apstākļos šajā spriedumā Tiesa ir nospriedusi, ka, nostiprinot izplatīšanas tiesības, Savienības likumdevējs vēlējās piešķirt autoriem kontroli pār *katra* taustāmā priekšmeta, kurā ietverts darbs, pirmo laišanu tirgū Savienībā²⁷, savukārt nesēja aizstāšanas rezultātā rodas jauns objekts (taustāms)²⁸, un ka tādējādi nevarēja pastāvēt jautājums par minēto izplatīšanas tiesību izbeigšanos²⁹. Turpretī neviens šīs lietas apstākļi neattiecas uz jautājumu, vai šo tiesību izbeigšanās varēja iestāties pēc darba digitālās kopijas īpašumtiesību nodošanas tālāk.

20 — Spriedums, 2012. gada 3. jūlijs, *Usedsoft* (C-128/11, EU:C:2012:407).

21 — OV 2009, L 111, 16. lpp.

22 — Galvenokārt attiecībā uz terminiem “kopija”, “reproducēšana” un “pārdošana”.

23 — Spriedums, 2012. gada 3. jūlijs, *Usedsoft* (C-128/11, EU:C:2012:407, it īpaši 35., 37. un 47. punkts).

24 — Spriedums, 2012. gada 3. jūlijs, *Usedsoft* (C-128/11, EU:C:2012:407, 47. un 48. punkts).

25 — Šo apgalvojumu, manuprāt, neapstiprina pavisam nesenais 2016. gada 31. maija spriedums *Reha Training* (C-117/15, EU:C:2016:379). Šajā lietā Tiesa tika lūgta lemt par apgalvotu jēdziena “izziņošana sabiedrībai” interpretāciju judikatūrā saistībā ar, no vienas puses, Direktīvu 2001/29, un, no otras puses, Direktīvu 2006/115. Tiesa, pārņemot agrākā spriedumā izmantotu formulu, nosprieda, ka abās direktīvās izmantotajiem jēdzieniem ir jābūt vienai un tai pašai nozīmei, ja vien Savienības likumdevējs precīzā likumdošanas kontekstā nav izteicis atšķirīgu gribu (28. punkts). Līdz ar to apstākļi, ka jēdziens “izziņošana sabiedrībai” ir jāinterpretē vienādi abu šo direktīvu kontekstos, man nešķiet nekādi apstrīdams. Turklāt sprieduma *Reha Training* 35.–52. punktā veiktais agrākās judikatūras apkopojums nepierādīja, ka būtu kādas atšķirības šī jēdziena interpretācijā. Savukārt attiecībā uz “kopijas” jēdzienu likumdevējs Direktīvas 2001/29 preambulas 29. apsvērumā ir norādījis konkrēto kontekstu, kādā šo jēdzienu izmanto šajā direktīvā, proti, izplatīšanas tiesību kontekstā, kuru izbeigšanās nenotiek, veicot izplatīšanu tiešsaistē. Šāds “kopijas” jēdziena ierobežojums – kas, manuprāt, ietver arī digitālās kopijas (skat. šo secinājumu 44. punktu) – nav nepieciešams saistībā ar Direktīvā 2006/115 reglamentētajām patapinājuma tiesībām, jo katrā ziņā šīs tiesības neizbeidzas, lai kāda nozīme arī tiktu piešķirta jēdzienam “kopija”.

26 — Spriedums, 2015. gada 22. janvāris (C-419/13, EU:C:2015:27).

27 — Spriedums, 2015. gada 22. janvāris, *Art & Allposters International* (C-419/13, EU:C:2015:27, 37. punkts).

28 — Spriedums, 2015. gada 22. janvāris, *Art & Allposters International* (C-419/13, EU:C:2015:27, 43. punkts).

29 — Spriedums, 2015. gada 22. janvāris, *Art & Allposters International* (C-419/13, EU:C:2015:27, 49. punkts un rezolūтивā daļa).

55. Attiecībā uz otru argumentu, kas minēts iepriekš 49. punktā saistībā ar tiesībām uz izziņošanu un tiesībām uz publiskošanu, pietiek norādīt, ka Direktīva 92/100 tika pieņemta agrāk nekā Direktīva 2001/29 un ka tā atbilstoši tās preambulas 20. apsvērumam un 1. panta 2. punkta b) apakšpunktam neskar – un nekādā veidā neietekmē – spēkā esošās Savienības tiesību normas tostarp par patapinājuma tiesībām, kuras paredzētas Direktīvā 92/100 (kodificēta kā Direktīva 2006/115). Tādējādi šī pēdējā minētā direktīva ir *lex specialis* salīdzinājumā ar Direktīvu 2001/29. Turklāt tāds pats arguments tika izvirzīts lietā, kurā tika taisīts spriedums *Usedsoft* un kurā Tiesa atbildēja līdzīgi³⁰. Tādēļ digitālo grāmatu patapināšanas kvalificēšana par “patapinājumu” Direktīvas 2006/115 izpratnē nebūtu pretrunā Direktīvas 2001/29 3. pantam.

56. Vēl ir ticis apgalvots, ka digitālo grāmatu patapināšana papildus patapināšanas darbībai šī vārda tiešā nozīmē ietver reproducēšanas darbības gan no bibliotēkas puses, gan no lietotāja puses, ar kurām varētu tikt pārkāptas ekskluzīvās autoru tiesības atļaut vai aizliegt šādu reproducēšanu, kas paredzētas Direktīvas 2001/29 2. pantā.

57. Tomēr attiecībā uz bibliotēku veikto reproducēšanu, manuprāt, attiecas izņēmums no reproducēšanas tiesībām, kas paredzēts Direktīvas 2001/29 5. panta 2. punkta c) apakšpunktā, lasot to Tiesas sprieduma, saukta “Technische Universität Darmstadt”³¹, kontekstā. Šajā tiesību normā ir paredzēts izņēmums no reproducēšanas tiesībām attiecībā uz “īpaš[u] reproducēšan[u], ko veic publiskās bibliotēkas, [...] un no kuras negūst tiešu vai netiešu ekonomisku vai komerciālu labumu”. Iepriekš minētajā spriedumā Tiesa ir nospriedusi, ka šo izņēmumu var piemērot, lai ļautu bibliotēkām veikt izziņošanas sabiedrībai darbības saskaņā ar citu izņēmumu, kurš ir paredzēts Direktīvas 2001/29 5. panta 3. punkta n) apakšpunktā³². Pēc analogijas būtu jāspēj piemērot šis pašas direktīvas 5. panta 2. punkta c) apakšpunktā paredzēto izņēmumu, lai ļautu bibliotēkām izmantot Direktīvas 2006/115 6. panta 1. punktā paredzēto atkāpi no patapinājuma tiesībām.

58. Attiecībā uz reproducēšanu, ko veic lietotājs uz sava datora vai jebkuras citas digitālo grāmatu lasīšanas ierīces, lejupielādējot no bibliotēkas paņemtu grāmatu, manuprāt, attiecas obligātais izņēmums, kas paredzēts Direktīvas 2001/29 5. panta 1. punktā. Proti, šī reproducēšana ir īslaicīga, jo uz lietotāja ierīces radītā kopija tiek automātiski atcelta vai deaktivēta pēc patapinājuma laikposma beigām. Tā ir arī papildu darbība un ir tehnoloģiska procesa, proti, lejupielādes, neatņemama daļa. Visbeidzot, tās vienīgais mērķis ir atļaut darba likumīgu izmantošanu, proti, izmantošanu saistībā ar digitālo patapināšanu, un tai nav patstāvīgas ekonomiskas nozīmes. Tādējādi ar šādu reproducēšanu tiek izpildīti nosacījumi, kuri ir uzskaitīti Direktīvas 2001/29 5. panta 1. punktā, kā tas ir interpretēts Tiesas judikatūrā³³.

59. Visbeidzot, šajā lietā it īpaši Francijas valdība ir izvirzījusi argumentu, ka atšķirīga attieksme no pievienotās vērtības nodokļa viedokļa attiecībā uz grāmatām uz materiāla nesēja un grāmatām, kas tiek izplatītas, izmantojot lejupielādi, kuru ir atzinusi Tiesa spriedumos Komisija/Francija³⁴ un Komisija/Luksemburga³⁵, pierāda, ka šie divi grāmatu formāti nav līdzvērtīgi. Tomēr ir jānorāda, pirmkārt, ka jautājums, kas rodas šajā lietā, ir nevis par to, vai drukātās grāmatas un digitālās grāmatas ir salīdzināmas kā tādas, bet par to, vai digitālo grāmatu patapināšana ir līdzvērtīga tradicionālo grāmatu patapināšanai. Taču, no šī skatupunkta raugoties, šo secinājumu 31. punktā es jau esmu konstatējis, ka šīs divas patapinājuma formas, manuprāt, ir līdzvērtīgas saistībā ar to galvenajām un objektīvi atbilstošajām iezīmēm.

30 — Spriedums, 2012. gada 3. jūlijs, *Usedsoft* (C-128/11, EU:C:2012:407, 51. punkts).

31 — Spriedums, 2014. gada 11. septembris, *Eugen Ulmer* (C-117/13, EU:C:2014:2196).

32 — Spriedums, 2014. gada 11. septembris, *Eugen Ulmer* (C-117/13, EU:C:2014:2196, 43.–46. punkts).

33 — Skat. spriedumus, 2011. gada 4. oktobris, *Football Association Premier League u.c.* (C-403/08 un C-429/08, EU:C:2011:631, 161.–180. punkts), un 2014. gada 5. jūnijs, *Public Relations Consultants Association* (C-360/13, EU:C:2014:1195, 22.–52. punkts un it īpaši 29.–33. punkts).

34 — Spriedums, 2015. gada 5. marts (C-479/13, EU:C:2015:141).

35 — Spriedums, 2015. gada 5. marts (C-502/13, EU:C:2015:143).

60. Otrkārt, ir jānorāda, ka Tiesas sniegtais risinājums šajos abos spriedumos ir balstīts uz Savienības tiesību normu formulējumu pievienotas vērtības nodokļa (PVN) jomā, kurā, uzskatot elektroniski sniegtos pakalpojumus par pakalpojumiem, nav atļauts piemērot samazinātu PVN likmi grāmatām, kuras nav grāmatas fiziskā formātā. Taču patapinājums, kas attiecas uz digitālo grāmatu vai drukāto grāmatu, arvien ir pakalpojums. Līdz ar to minētais judikatūras nošķirums nav piemērojams.

61. Turklāt šis drukāto grāmatu un digitālo grāmatu nošķirums rada no nodokļu noteikšanas viedokļa nopietnus jautājumus attiecībā uz tā atbilstību neitralitātes principam, kas nodokļu jomā ir vienlīdzības principa izpausme³⁶. Ir jānorāda, ka nesēn Komisija ir publicējusi rīcības plānu PVN jomā, kurā tā skaidri ir paredzējusi pieskaņot PVN likmi, kas ir piemērojama digitālajām grāmatām, likmei, kura ir piemērojama drukātajām grāmatām³⁷. Šī pieeja apstiprina Komisijas nostāju, kas ir izvirzīta arī šīs lietas ietvaros, ka digitālās grāmatas un drukātās grāmatas būtībā ir līdzvērtīgas.

62. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es secinu, ka jēdziena “patapinājums” interpretācija Direktīvas 2006/115 1. panta 1. punkta izpratnē, kurā ir ietverta digitālo grāmatu patapināšana un tādējādi ir atļauts piemērot šīs direktīvas 6. panta 1. punktā paredzēto atkāpi no patapinājuma tiesībām, nekādi nav nesaderīga vai neatbilstoša Savienības tiesību normu kopumam autortiesību jomā.

– Par atbilstību starptautiskajām saistībām

63. Savienība ir līgumslēdzēja puse vairākās starptautiskās konvencijās autortiesību jomā, tostarp Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (*WIPO*) Līguma par autortiesībām (*WCT*), kurš noslēgts Ženēvā 1996. gada 20. decembrī³⁸, puse. Tādējādi atvasināto tiesību aktiem ir jāatbilst šim līgumam un tie arī ir jāinterpretē vienveidīgi³⁹. Tātad ir jāpārbauda, vai jēdziena “patapinājums” interpretāciju Direktīvas 2006/115 1. panta 1. punkta izpratnē, ietverot digitālo grāmatu patapināšanu, var saskaņot ar Līgumu par autortiesībām.

64. Šajā līgumā nav ietvertas tiesību normas par patapinājuma tiesībām. Tā 7. pantā ir aplūkotas tikai iznomāšanas tiesības komerciālos nolūkos, proti, datorprogrammu, kinematogrāfisku darbu un darbu, kas ietverti fonogrammās, iznomāšana, kas veikta pret atlīdzību⁴⁰. Šī tiesību norma neattiecas ne uz publisko patapinājumu, ne digitālajām grāmatām.

65. Ja patapinājums un katrā ziņā digitālo grāmatu patapinājums ir ietverts Līgumā par autortiesībām, tas tā ir tāpēc, ka patapinājums ir tiesību komunicēt ar publiku, kas paredzētas šī līguma 8. pantā, specifiska izmantošanas forma⁴¹. Šīs tiesības Savienības tiesībās principā ir transponētas ar Direktīvas 2001/29 3. pantu. Tomēr Direktīva 2006/115 ir *lex specialis* salīdzinājumā ar Direktīvu 2001/29, tostarp tās 3. pantu⁴².

36 — Skat. lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, kuru ir iesniegusi Polijas Konstitucionālā tiesa lietā *Rzecznik Praw Obywatelskich* (C-390/15) un kurš pašlaik tiek izskatīts Tiesā.

37 — Komisijas 2016. gada 7. aprīļa Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai Ceļā uz vienotu ES PVN zonu – laiks pieņemt lēmumu (COM(2016) 148 *final*, 12. lpp.).

38 — Līgums Eiropas Kopienas vārdā ir apstiprināts ar Padomes 2000. gada 16. marta Lēmumu 2000/278/EK (OV 2000, L 89, 6. lpp.).

39 — Šajā ziņā skat. spriedumu, 2015. gada 22. janvāris, *Art & Allposters International* (C-419/13, EU:C:2015:27, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).

40 — Skat. Līguma par autortiesībām 7. panta 1. punktu.

41 — Saskaņā ar šo pantu “[...] literāro un mākslas darbu autoriem ir ekskluzīvas tiesības atļaut komunicēt ar publiku, raidot savus darbus pa vadiem vai ēterā, arī padarīt šos darbus pieejamus sabiedrībai tādā veidā, ka sabiedrības locekļi var tos izmantot jebkurā vietā un laikā pēc katra individuālas izvēles”.

42 — Skat. šo secinājumu 55. punktu.

66. Taču Līguma par autortiesībām 10. panta 1. punktā ligumslēdzējām pusēm ir paredzēta iespēja paredzēt izņēmumus un ierobežojumus attiecībā uz tiesībām, kas tajā ir nostiprinātas, ar nosacījumu, ka runa ir par dažiem “īpašiem gadījumiem, kad tie netraucē darba normālu [parastu] izmantošanu un nepamatoti nekaitē autora likumīgajām interesēm”. Šie nosacījumi parasti tiek saukti par “trīspakāpju testu”. Manuprāt, Direktīvas 2006/115 6. panta 1. punktā paredzētā atkāpe atbilst šiem trīs nosacījumiem saistībā ar digitālo grāmatu patapināšanu.

67. Pirmkārt, runājot par nosacījumu, ka izņēmums attiecas uz dažiem īpašiem gadījumiem, ir jānorāda, ka atkāpe attiecībā uz publisku patapinājumu tiek ierobežota divos jautājumos. Pirmkārt, tā attiecas nevis uz visiem izziņošanas sabiedrībai veidiem, bet gan vienīgi uz īpašu veidu, kas ir patapinājums, proti, padarīšana par pieejamu uz ierobežotu laiku. Otrkārt, šīs atkāpes izmantotāji ir vienīgi iestādes (bibliotēkas), kuras ir pieejamas publikai un kuras negūst peļņu no to patapināšanas darbības. Turklāt atkāpei attiecībā uz publisku patapinājumu ir leģitīms mērķis sabiedrības interesēs, kas, vispārīgāk runājot, ir vispārēja piekļuve kultūrai.

68. Otrkārt, attiecībā uz nosacījumu, ka nedrīkst apdraudēt darba parastu izmantošanu, savos apsvērumos *NUV* it īpaši apgalvoja⁴³, ka digitālo grāmatu patapināšana, izmantojot lejupielādi, pretēji tradicionālajai drukāto grāmatu patapināšanai tādā mērā ir pietuvināta šo grāmatu izplatīšanas parastajām formām, ka tiek pārkāpta parastu autortiesību izmantošana, pārāk viegli aizstājot grāmatas iegādi tirgū. Tas galvenokārt esot saistīts ar to, ka patapināšanai nav vajadzīga lietotāja fiziska pārvietošanās uz bibliotēku, tādējādi tā kļūst līdzīga iegādei internetā un ka bibliotēkā paņemtā digitālā grāmata, tās stāvoklim lietošanas laikā nepasliktinoties, līdzinās iegādātai grāmatai, proti, tā vienmēr ir “jauna”. Turklāt tas, ka ir viegli reproducēt digitālās grāmatas, nezaudējot kvalitāti, palielinot risku saistībā ar izmantošanu, pārsniedzot to, kas tiek atļauts patapinājuma ietvaros.

69. Tomēr šajos argumentos nav ņemtas vērā citas digitālās grāmatas patapināšanas iezīmes, kas to atšķir no iegādes. Pirmkārt, šis patapinājums ir ierobežots laikā, un tādējādi tas vienīgi ļauj iepazīties ar grāmatas saturu, nesaglabājot tās kopiju. Turpinot, tā kā šī patapinājuma iespējas ir ierobežotas ar eksemplāru (vai digitālo kopiju) skaitu, kas ir bibliotēkas rīcībā, lietotājs nav drošs, ka varēs paņemt attiecīgo digitālo grāmatu vēlamajā laikā. Visbeidzot, vairāki pētījumi pierāda, ka grāmatu patapināšana neatkarīgi no tā, vai grāmatas ir tradicionālas vai digitālas, nesamazina to pārdošanas apjomu, bet, gluži pretēji, ļauj to palielināt, attīstot lasīšanas ieradumu⁴⁴.

70. Tikai tas vien, ka atsevišķi digitālo grāmatu tirgotāji ir attīstījuši komerciālos modeļus, kuri ir pietuvināti elektroniskās nomas modeļiem, pats par sevi nevar būt šķērslis publiskā patapinājuma atkāpes piemērošanai digitālajām grāmatām. Proti, šai atkāpei ir leģitīms mērķis sabiedrības interesēs, kas nevar tikt ierobežots attiecībā uz jomām, kuras neaptver saimnieciskā darbība. Citiem vārdiem sakot, jebkura patapināšanas darbība varētu tikt mainīta ar iznomāšanu komerciālos nolūkos attiecībā uz materiālām vai nemateriālām vērtībām tādējādi, ka aplūkotā atkāpe pazaudētu jebkādu lietderīgo iedarbību.

71. Turpretī tas, ka izdevēji un starpnieki bibliotēkām piedāvā digitālās patapināšanas licences vai attīsta paši savus nomas modeļus, kas tiek traktēts kā padarīšana par pieejamu uz ierobežotu laiku, pierāda, ka digitālā patapināšana kā tāda nekaitē autortiesību izmantošanai, pretēji tam, kas dažkārt tiek apgalvots.

72. Attiecībā uz riskiem, kuri ir saistīti ar digitālo grāmatu patapināšanu, ir jānorāda, ka tehnoloģiskie aizsardzības pasākumi, kuru izmantošana pašlaik ir universāla, piemēram, kopijas automātiska deaktivācija pēc patapinājuma laikposma beigām, neiespējamība izdrukāt vai papildu kopiju bloķēšana, ļauj būtiski ierobežot šos riskus.

43 — Skat. arī Matulionyte, R., minēts iepriekš.

44 — Dusollier, S., minēts iepriekš; *EBLIDA*, minēts iepriekš, 13. lpp. un minētie dokumenti, un Matulionyte, R., minēts iepriekš, un minētie dokumenti.

73. Katrā ziņā visbeidzot dalībvalstīm, ja tās vēlas ieviest atkāpi attiecībā uz digitālo grāmatu publisku patapināšanu, ir jāpielāgo šīs atkāpes noteikumi tā, lai šī patapinājuma forma patiešām būtu tradicionālā patapinājuma funkcionāls ekvivalents un lai tā neapdraudētu autortiesību parastu izmantošanu. Tādi risinājumi kā pamatlietā aplūkotais modelis “one copy one user” vai obligāta tehnoloģisko aizsardzības pasākumu izmantošana ļautu sasniegt šo rezultātu.

74. Visbeidzot, treškārt, saskaņā ar pēdējo minēto nosacījumu atkāpe nedrīkst radīt nepamatotu kaitējumu autoru likumīgajām interesēm. Šīs intereses, ciktāl tās attiecas uz mantisko autortiesību izmantošanu, galvenokārt ir ekonomiskas. Vidē, kuru regulē vienīgi tirgus likumi, autoru spēja aizstāvēt savas intereses galvenokārt ir atkarīga no viņu spējas risināt sarunas ar izdevējiem. Daži no viņiem, protams, ir spējīgi panākt apmierinošus nosacījumus, bet citi to nespēj, kā to pierāda *Lira* un *Pictoright* pozīcija izskatāmajā lietā. Taču Direktīvas 2006/115 6. panta 1. punktā atkāpes attiecībā uz publisku patapinājumu ieviešanas gadījumā ir paredzēta atlīdzība autoriem. Tā kā šī atlīdzība nav atkarīga no sarunām, kas norisinās starp autoru un izdevēju, tā ne tikai ļauj aizsargāt autora likumīgās intereses, bet tā pat viņam varētu sniegt vairāk priekšrocību.

75. Tādējādi Līguma par autortiesībām 8. pants, lasot to kopā ar šī līguma 10. pantu, manuprāt, pieļauj to, ka patapinājuma jēdziens Direktīvas 2006/115 1. panta 1. punkta izpratnē tiek interpretēts tādējādi, ka tiek ietverta digitālo grāmatu patapināšana.

76. Varētu arī iebilst, ka Direktīvas 2006/115 termini “oriģināls” un “kopija” ir jāsaprot tāpat kā analogi termini “oriģināls” un “kopija”, kuri ir izmantoti Līguma par autortiesībām 6. un 7. pantā. Taču saskaņā ar kopīgo paziņojumu attiecībā uz šiem abiem pantiem, kurš pievienots šim līgumam, šie pēdējie minētie termini “attiecas vienīgi uz fiksētiem eksemplāriem, kurus var laist apgrozībā vienīgi kā *taustāmus priekšmetus*”⁴⁵. Tātad tas izslēgtu digitālu grāmatu patapināšanu no Direktīvas 2006/115 jēdziena “oriģinālu un kopiju patapinājums”.

77. Tomēr šīs Līguma par autortiesībām tiesību normas attiecas uz izplatīšanas tiesībām (6. pants) un tiesībām komerciālos nolūkos iznomāt citus objektus, kas nav grāmatas (7. pants). Tādēļ es neuzskatu, ka šim kopīgajam paziņojumam, kas pēc analogijas tiek piemērots Direktīvai 2006/115, varētu būt pretrunā tas, ka šiem analogiskajiem terminiem tiek piemērota atšķirīga interpretācija attiecībā uz izmantošanas veidu, uz ko attiecas šī līguma 8. pants.

78. Turklāt, ja Tiesa savā spriedumā *Usedsoft*⁴⁶ par datorprogrammu izplatīšanas tiesībām, uz ko skaidri attiecas minētais kopīgais paziņojums, ir nospriedusi, ka izplatīšanas tiesības un to izbeigšanās princips attiecas arī uz pārdošanu, *izmantojot lejupielādi*, tad vēl jo vairāk līdzīgi var būt patapinājuma gadījumā, uz ko neattiecas ne izplatīšanas tiesības, ne nomas tiesības.

Secinājums par pirmo prejudiciālo jautājumu

79. Iepriekš minētie apsvērumi var tikt apkopoti šādi. Publisko bibliotēku veiktā digitālo grāmatu patapināšana nav nākotnes projekts un vēl jo vairāk – attāls sapnis. Gluži pretēji, tā ir patiešām pastāvoša parādība. Tomēr jēdziena “patapinājuma tiesības” ierobežojošas interpretācijas, kāda prevalē dalībvalstīs, rezultātā šī parādība ir pilnībā pakļauta tirgus likumiem pretēji tradicionālo grāmatu patapināšanai, attiecībā uz kuru tiek izmantots bibliotēkām labvēlīgāks tiesiskais regulējums. Tādēļ, manuprāt, ir vajadzīga interpretācija, kas ir pielāgota esošajam tiesiskajam regulējumam, lai ļautu bibliotēkām izmantot tādus pašus labvēlīgus nosacījumus modernajā digitālajā vidē. Šāda interpretācija

45 — Mans izcēlums.

46 — Spriedums, 2012. gada 3. jūlijs (C-128/11, EU:C:2012:407).

atbilstu ne tikai sabiedrības interesēm piekļūt zinātnei un kultūrai, bet arī autoru interesēm. Tajā pašā laikā tā nekādi nebūtu pretrunā ne spēkā esošo tiesību aktu tekstam, ne to sistēmai. Gluži pretēji – vienīgi šāda interpretācija ļautu tiem pilnībā īstenot likumdevēja paredzēto uzdevumu, proti, pielāgot autortiesības informācijas sabiedrības situācijai.

80. Tādēļ es ierosinu uz pirmo prejudiciālo jautājumu atbildēt, ka Direktīvas 2006/115 1. panta 1. punkts, lasot to kopā ar šīs direktīvas 2. panta 1. punkta b) apakšpunktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka publisko bibliotēku veiktā digitālo grāmatu padarīšana par pieejamām sabiedrībai uz ierobežotu laiku ietilpst patapinājuma tiesībās, kas nostiprinātas šajā pantā. Dalībvalstīm, kuras vēlas ieviest šīs pašas direktīvas 6. pantā paredzēto atkāpi attiecībā uz digitālo grāmatu patapināšanu, ir jānodrošina, ka šī patapinājuma nosacījumi neapdraud darba parastu izmantošanu un nerada nepamatotu kaitējumu autoru likumīgajām interesēm.

Par otro, trešo un ceturto prejudiciālo jautājumu

81. Otrais, trešais un ceturtais prejudiciālais jautājums, kuri, manuprāt, ir jāanalizē kopā, attiecas uz tādām iespējamām prasībām attiecībā uz bibliotēkas patapinātas kopijas izcelsmi, kuras valsts likumdevējam ir tiesības noteikt, ieviešot Direktīvas 2006/115 6. panta 1. punktā paredzēto atkāpi no patapinājuma tiesībām attiecībā uz digitālo grāmatu patapināšanu. Iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai šī tiesību norma ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts likumdevējam ir atļauts pieprasīt, lai digitālās grāmatas kopija, ko patapina bibliotēka, tiktu laista apgrozībā, tiesību subjektam Savienībā šo kopiju pirmo reizi pārdodot vai citādi nododot īpašumtiesības uz šo kopiju, vai to darot ar viņa piekrišanu Direktīvas 2001/29 4. panta 2. punkta izpratnē. Apstiprinošas atbildes gadījumā iesniedzējtiesa jautā, vai digitālās grāmatas padarīšana par pieejamu sabiedrībai ir šī pirmā pārdošana vai citāda īpašumtiesību nodošana. Savukārt noliedzošas atbildes uz pirmo jautājumu gadījumā iesniedzējtiesa jautā Tiesai par iespēju ieviest citas prasības, piemēram, prasību par kopijas, kas ir patapinājuma priekšmets, likumīgo izcelsmi.

82. Saskaņā ar pašas iesniedzējtiesas apgalvojumu, kas ietverts lēmumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu, šie jautājumi ir saistīti ar pašreizējo Nīderlandes tiesību normu formulējumu, kuras ietver šādu prasību atkāpes attiecībā uz publisku patapinājumu ietvaros attiecībā uz drukātām grāmatām. Tādējādi, atsaucoties uz Direktīvas 2001/29 4. panta 2. punktu, šajā lietā iesniedzējtiesa izvirza jautājumu par izplatīšanas tiesību izbeigšanos. Tomēr es uzskatu, ka šīs izbeigšanās mehānisms nav saistīts ar patapinājuma tiesībām, proti, šajā lietā izskatāmo problemātiku.

83. Proti, patapinājuma tiesības, kādas tās ir izstrādātas Direktīvā 2006/115, pavisam noteikti nav atkarīgas no izplatīšanas tiesību izbeigšanās. Pirmkārt, saskaņā ar šīs direktīvas 1. panta 2. punktu patapinājuma tiesības un nomas tiesības neizbeidzas ar izplatīšanas tiesību izbeigšanos. Citiem vārdiem sakot, nepietiek iegādāties darba kopiju, lai to brīvi varētu patapināt vai iznomāt. Vēl atsevišķi ir jāiegūst tiesības patapināt vai iznomāt šo kopiju ar tiesību subjekta piekrišanu, izmantojot līgumu, vai arī saskaņā ar Direktīvas 2006/115 6. pantā paredzēto atkāpi attiecībā uz publisku patapinājumu, ja tas ir transponēts valsts tiesībās.

84. Otrkārt, tiesību patapināt vai iznomāt darbu iegūšana Direktīvā 2006/115 nekādi nav pakļauta nosacījumam par izplatīšanas tiesību izbeigšanos. Tiesības patapināt vai iznomāt var attiekties, piemēram, uz darbiem, kuri nav bijuši paredzēti publiskai izpaušanai, piemēram, manuskriptiem, doktora disertācijām u.c.

85. Ja patapinājuma tiesību vai nomas tiesību iegūšana notiek ar autora piekrišanu, var pieņemt, ka viņa intereses tiek pietiekami aizsargātas. Turpretī, ja patapinājuma tiesības izriet no atkāpes, to piemērošana darbiem, kuri nav paredzēti publicēšanai, varētu nodarīt kaitējumu autoru likumīgajām interesēm, turklāt ne tikai mantiskajām interesēm. Tādēļ man šķiet pamatoti, ka dalībvalstis varētu

pieprasīt, lai Direktīvas 2006/115 6. panta 1. punktā paredzētās atkāpes ietvaros digitālās grāmatas, kas ir patapinājuma priekšmets, pats tiesību subjekts iepriekš padarītu pieejamas sabiedrībai vai tas notiktu ar viņa piekrišanu. Protams, šis ierobežojums nav jāformulē tā, lai ierobežotu atkāpes piemērojamību, tostarp attiecībā uz formātu, kādā darbi var tikt patapināti.

86. Visbeidzot, runājot par jautājumu par darba kopijas likumīgo izcelsmi, saistībā ar Direktīvas 2001/29 5. panta 2. punkta b) apakšpunktā paredzēto privātās kopēšanas izņēmumu Tiesa jau ir nospriedusi, ka ar šo izņēmumu autortiesību īpašniekiem netiek noteikts pienākums neiebildst pret viņu tiesību pārkāpumiem, kas tiek izdarīti līdz ar kopēšanu personiskai lietošanai. Tādējādi šī tiesību norma ir jāinterpretē tādējādi, ka tā neattiecas uz kopēšanu personiskai lietošanai, kas veikta no nelikumīga avota⁴⁷.

87. Manuprāt, Direktīvas 2006/115 6. panta 1. punktā paredzētās atkāpes no patapinājuma tiesībām gadījumā attiecībā uz digitālajām grāmatām pēc analogijas ir jāprevalē tādai pašai interpretācijai. Tas tā ir vēl jo vairāk tādēļ, ka šo atkāpi piemēro iestādes, kas lielākoties ir publiskas iestādes, no kurām ir tiesības prasīt īpašu uzmanību attiecībā uz likuma ievērošanu. Manuprāt, par šo jautājumu vairs nav jāsniedz apsvērumi.

88. Tādēļ es ierosinu uz otro, trešo un ceturto jautājumu atbildēt, ka Direktīvas 2006/115 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā tas, ka dalībvalsts, kura ir ieviesusi šajā tiesību normā paredzēto atkāpi, pieprasa, lai digitālās grāmatas, kas ir patapinājuma priekšmets, saskaņā ar šo atkāpi pats tiesību subjekts iepriekš padarītu pieejamas sabiedrībai vai tas notiktu ar viņa piekrišanu, ar nosacījumu, ka šis ierobežojums netiek formulēts tādējādi, ka tas ierobežo šīs atkāpes piemērojamību. Šī pati tiesību norma ir jāinterpretē tādējādi, ka tā attiecas vienīgi uz digitālajām grāmatām, kas iegūtas no likumīgiem avotiem.

Secinājumi

89. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, es ierosinu Tiesai uz *Rechtbank Den Haag* (Hāgas tiesa) uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 12. decembra Direktīvas 2006/115/EK par nomas tiesībām un patapinājuma tiesībām, un dažām blakustiesībām intelektuālā īpašuma jomā 1. panta 1. punkts, lasot to kopā ar šīs direktīvas 2. panta 1. punkta b) apakšpunktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka bibliotēku veiktā digitālo grāmatu padarīšana par pieejamām sabiedrībai uz ierobežotu laiku ietilpst patapinājuma tiesībās, kas ietvertas šajā pantā. Dalībvalstīm, kuras vēlas ieviest šīs pašas direktīvas 6. pantā paredzēto atkāpi attiecībā uz digitālo grāmatu patapināšanu, ir jānodrošina, ka šī patapinājuma nosacījumi neapdraud darba parastu izmantošanu un nerada nepamatotu kaitējumu autoru likumīgajām interesēm;
- 2) Direktīvas 2006/115 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā tas, ka dalībvalsts, kura ir ieviesusi šajā tiesību normā paredzēto atkāpi, pieprasa, lai digitālās grāmatas, kuras ir patapinājuma priekšmets, saskaņā ar šo atkāpi pats tiesību īpašnieks iepriekš būtu padarījis pieejamas sabiedrībai vai tas notiktu ar viņa piekrišanu, ar nosacījumu, ka šis ierobežojums netiek formulēts tādējādi, ka ierobežo šīs atkāpes piemērojamību. Šī pati tiesību norma ir jāinterpretē tādējādi, ka tā attiecas vienīgi uz digitālajām grāmatām, kas iegūtas no likumīgiem avotiem.

47 — Spriedums, 2014. gada 10. aprīlis, *ACI Adam* u.c. (C-435/12, EU:C:2014:254, 31. un 41. punkts).